

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүделениң органы

1972 ЧЫЛ.
МАРТ
11
СУББОТА
№ 59 (8827)
Өртөз 2 көп.

Ажыктыг шинчилел

ХАБАРОВСК. (СЭТА-нын көр). ССРО-нун Медицина эртемлер академиязынын Сибирь салбырының экспедициясы Уссурийск тайганын Хабаровскке аяк келген. Аяк эртемчилер артектелген белектериниң кадимки байдалында болгаш оңу улам ийи өлкелериниң география айттырарына шинчилел көргөн. Ираклы Чоон чүктүн бойду байдалдарында чаа көзүп келген өрнүн акклиматизацияның болур-чогуртун шинчилелдерин кылган.

СССР Э-ниң 50
чылынга уткуштур
БИСИҢ ЧУРМУВУСТА
КУШ-АЖЫЛЧЫ
ДУЗАЛАЖЫЛГА

ПЛАННЫ ХУУСАА БЕТИНДЕ

Тоску беш чылдың баштайгы чылы жонимиканың болгаш культураның улуг чедишининиң, ажыл-агыйның бугу азырларына бурунгаарлаашкынның чылы болган. Совет кижилериниң чуртталга амьдыралы улам-на байлакпын, культураны магалыг бедип турар.

денден нузу эвес болур турган. Планы, алган хүлээлгени чедишининиң боттандыры — чылдың азы айның баштайгы хүнеринден эгелеп дең-дески, бедик темпиге ажылдаарындан, чаңгызы — шуптузу, а шуптузу — чаңгызы дээш деминг демисежиринден, ол бүгүнү билдирит удуруп башкарындан хамааржыр.

Дүтү март 10-да, Кыялга Политиктиг чырыдышкын ба-жылдыга республиканың ба-жылдыга ажыл-агый ахылдакчылары хуралы болуп эртен. Хуралдын ажылыга СЭКП райкомнарынның секретарылары, райүүскомнар даргалары, парткомнар секретарылары, совхоз директорлары, колхоз даргалары болгаш республиканың ажыл-агый удурукчулары киришкен. Хуралды СЭКП обкомунун бири секретары эш С. Н. Тока ажыткан.

Хуралга чугаалаашкан айтырыгын талазы-биле санал-оалдын сөзүрүгү дараазында эштер киришкен: СЭКП Кыялга хооронунун бири секретары эш В. Б. Добрымысов. Тандыда көдөз ажыл-агый эргелелиниң начальниги эш А. Г. Заривич. «Саян» совхозтун директору эш В. П. Пашенко, СЭКП Баа-Хем райкомунун бири секретары эш Н. П. Федоров, көдөз ажыл-агый министри эш Т. Т. Лаасол, СЭКП Улуг-Хем райкомунун бири секретары эш С. И. Буанды, Чоон-Хемчик райүүскомунуң даргазы эш Б. Б. Чюдюк, мелиорация болгаш суг ажыл-агый министриниң ораалдакчы эш Н. Я. Трусов, Барыын-Хемчик райүүскомунун даргазы эш С. Т. Амыр-бит.

Чоокта чаа Кузбасстың ажыкчы чоннарынның делегациясы Доббаска аалдап чоруйан. Ол ужуракта үезинде ийи «област» төлөөлери ССРО-нун тургустунгаанда бээр 50 чыл оюнга тураскалган социалисттик чарыктың чоруйагына ат салдылар. Чурттуң хоумунун тывар ийи бәсебииниң делегациялары баштайгы ужурашканын дөргөт амыч чыл мурнунда 1927 чыда Сибирге эрттиривен. Ийичан Украина туктудусканын.

Ийичан аттыг заводка кузбас-чыллар уаут ооруп четтиргенин илердир дөш келген. Кап чыл мурунда Барыын Сибирге кап экидир пектич экидир деп турар алаа амьдылар ешпалистерниң Украинаның белектерин. Украин ондуктериниң өөрдүн халас бабаан: сибиржилер чаа ахылдан аргаданын төлөөккө күчүзү тос ай иштинде чеди амыч турган уш айда-ла чеди ап шыдакан.

Чедишининиң быжылгавышан, бо чылын он-даа бедик көргүзүлгү болурунга малчынарның мурнунда бо чылын уугу соруга салдырган. Малдың баш саны өстүрер, өң продуктулуун улам бедип айтырыгны чедишининиң шиптирлевишан, күрүнеге 25 муң тонна сүтү, 30.4 муң тонна этти, 2880 тонна дүнтү садарын социалистг хүлээлгеге айткан. Ол бугу соругларны ССРО-нун тургустунга-нындан бээр 50 чыл байырлыгына уткуштур, декабрының 25 бетинде чедишинин күүсөдирин аазан.

Мындыг чөптөстөрүнүң кол чылдаганы багай удурулганың урунунда, даандырган ажыл-херекке бат-харыскалыгы бедиктептин турарында. Нитиниң салынга четчир чөптөстөрүн белекээр, таарымчыгке камаа-турлагы хандырар айтырыгке кичээлгөй көшкөн. Моон уланындан чамдык Чоон-Хемчик, Өвүр ышкыш районнарынның амьдыл-агыйларында малдың баш саны хорал турар. Бо талазы-биле колхозтарның болгаш совхозтарның удурукчулары, зооветеринария амьдыл-агыйлары, кыда партия, совет-экилел организациялары, көдөз Совет күүсөдирине четпес амьдыл келген.

«Республиканың колхозтарына болгаш совхозтарына тараа бүдүрерин улам көүдөлдүр дугайында» илеткеди Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүделениң Даргазынын бири ораалдакчы эш В. Е. Серяков хуралга кылган.

«Республиканың колхозтарына болгаш совхозтарына тараа бүдүрерин улам көүдөлдүр дугайында» илеткеди Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүделениң Даргазынын бири ораалдакчы эш В. Е. Серяков хуралга кылган.

Украина: Экин, Кузбасс! Чоокта чаа Кузбасстың ажыкчы чоннарынның делегациясы Доббаска аалдап чоруйан. Ол ужуракта үезинде ийи «област» төлөөлери ССРО-нун тургустунгаанда бээр 50 чыл оюнга тураскалган социалисттик чарыктың чоруйагына ат салдылар. Чурттуң хоумунун тывар ийи бәсебииниң делегациялары баштайгы ужурашканын дөргөт амыч чыл мурнунда 1927 чыда Сибирге эрттиривен. Ийичан Украина туктудусканын.

Чарык турарымыс өрнүнө белек кылдыр амьдыл тудусканын ийи республиканың даргалары ардында найырамын улам быжылган турарлар. Чиско, Горловка машина тудурун Киров аттыг завод Кузбасстың шиптирлевишан амьдыл-агыйлар тештиги чорудуп келген. Горловка кылган «2К-52» ден комбайн-биле Социалистг Куш-амьдыл Маддыры Николай Пугачын бригадамы хоумун-дан тыварымын өзөш эвес репортеры Сибирге тургустун. Ждановта

Республиканың амьдыл чонунуң, ылаңгыя малчынарның мурнунда бо чылын уугу соруга салдырган. Малдың баш саны өстүрер, өң продуктулуун улам бедип айтырыгны чедишининиң шиптирлевишан, күрүнеге 25 муң тонна сүтү, 30.4 муң тонна этти, 2880 тонна дүнтү садарын социалистг хүлээлгеге айткан. Ол бугу соругларны ССРО-нун тургустунга-нындан бээр 50 чыл байырлыгына уткуштур, декабрының 25 бетинде чедишинин күүсөдирин аазан.

Партийниң-организастыг болгаш политиктиг-кижизидилге амьдыл экижиткенден, үндүргөн шиптирлениң, алган хүлээлгени күүсөдирине хыналданы күштелдиргенден бири кварталдын план күүсөдизи чамдык черлерде чедишининг болуп турарын демдегээр чугула. Токунуң амьдыл чону эт болгаш сүт садарының квартал планын бир ай бурунгаар чарикта амьдыл дужааган. Таңдынның, Наа-Хемнин, Эрзинин, Би-Хемнин, Улуг-Хемнин амьдыл-агыйларында бо талазы-биле амьдыл база багай эвес.

Күрүне планын, алган хүлээлгенин чогуур өйүндө күүсөдир — амьдыл-агый бүрүзүңе албан хоойлу болур. Удурулганың көшкөндөн, кижилер, малчынар ортузуңа организастык амьдыл чөптөстинден чамдык черлерде байдал онза хожудап, республиканы аткар тыртып турарын демдеглевес аргажон. Марттың эгезинде медаэ өзүгаар алырга: Тес-Хемниң амьдыл-агыйлары кварталда эт садарын чүгө 13,8 хуу, сүт планын 45,5 хуу күүсеткен; Бай-Тайга этти чүгө 38,6 хуу, сүтү 51,4 хуу чедирген. Чоон-Хемчик, Барыын-Хемчик, Өвүр районнарада байдал база четпес.

Планы ажыр күүсеткен амыч 109 хуу боттандырган. Бүш-амьдыл бүдүрүлгүчү артектел чылдың ол үезинге бот-лаарга амыч бедип.

Казакхстан: «Электрилиг хем» Чыл эгезинде тура 500 мильдон киловатт-пик элек-троэнергия Казакхстанда ко-жымда амьдыл республикаларга дөмчөткөнгөн. А 1972 чылдың төптүшүне чедир Казакхстанда 2 чарык миль-диар киловатт-пик элек-троэнергия Алтай крайнын, Омск облазын, Мурвуу Уралдын, Кыргыс ССР-нин улус амьдыл-агыйлары амьдыл дөргөт 1943 чылда бугу Россияның бүдүрүп үндүрүп турган элек-троэнергиянында хой эшергяйлар.

Баштайгы ГЭС-терин Ульба болгаш Громотуха деп даг хеминерге тургустун. Олар-нын өөртүнде өскө стациялар турган. Оларын Ленинградтын тускый эртемчилер төлөөлери, Неваның өрнүндө хооройга ол стацияларга тургузар турбаныларын кылдып үндүрүшкөн. Амыч үеде Казакхстанның экономикаг уаут-улуур районнарында чаа-чаа өскө элек-тростанциялар өзөш эвес, оларда Россия Фе-дерацияның, Украинага болгаш өскө-даа республикаларга кылдып үндүргөн машина хер-ривелерин — тургустунан.

Мал амьдылның продуктуларын бүдүрер болгаш күрүнеге садар талазы-биле сорулганы, ылаңгыя бириг квартал планын чедишининиң күүсөдирине бисте аргалар бэр, куулавырлар четчир. Бо талазы-биле малчынарның бот-иделпейин, үнелиг са-малын деткири, чонунуң күжүн организастаары чугула. Эртемниң чедишининиң, мурначы дуржылганы пропагандалаар, социалистг чарыкты үрө-түңнелиг калбар-тыр ужурулг.

Мал амьдылның продуктуларын бүдүрер болгаш күрүнеге садар талазы-биле сорулганы, ылаңгыя бириг квартал планын чедишининиң күүсөдирине бисте аргалар бэр, куулавырлар четчир. Бо талазы-биле малчынарның бот-иделпейин, үнелиг са-малын деткири, чонунуң күжүн организастаары чугула. Эртемниң чедишининиң, мурначы дуржылганы пропагандалаар, социалистг чарыкты үрө-түңнелиг калбар-тыр ужурулг.

Чурунта: чөлаачы Сат Да-дар-оол. А. МЕЛЬНИКОВТУҢ фотозу.

Чурунта: чөлаачы Сат Да-дар-оол. А. МЕЛЬНИКОВТУҢ фотозу.

Туркмения: Өнүктөрүнн дузазы «Карабогазсульфат» комби-наттын продукцияны амьдыл 500 дугаар адресат картарда бар алырар. Март айның эгезинде комбинаттың үезинг продукцияны бишфитом чу-руурун «Инженер Белов» деп дөргөт моон чоруйан. Оон чүзүп Фергананың азот за-воду болгаш Куйбышев обла-зында Чаловичи дүмкитиң чөмшөлдиге заводу алыр.

натрий сульфатын бүдүрүп үндүрер ийи катар үзгөдөр. Заводтун тудууна херезаар хой техника чурттуң, язы-бүрү буунарындамда көзүп турар. Агаар сорудар аша-раттар Узбекстандан, бус үндүрүр шаптар, ми сорудар херезаар Россия Фе-дерацияның, элек-ротехниктиг кезенер Армениядан келген. А сүзүң дауап кылгаар аша-раттарын Украина чорут-кан.

Часка хынамчалыг белекенир

Хожудаашкынны чайладыр

Барыын-Хемчик районунуң колхоз, совхозтары тоску беш чылдың ийги чылдында тараа культураларының га бүрүзүндөн 11,4 центнер, сугаттыг черлерден 14 центнер дүжүдү, куурузаның 150 центнер ногаан массазын, 80 центнер картофельди, 100 центнер ногааны болгаш 16 центнер чаңгыс чылдыг сигенерин өстүрер.

Мал чөмниге 20.000 тонна бөдүң чөмни, өң иштинде 10000 тонна сигени, 22300 тонна силосту белекээр. 10660 га сугаттыг черге тараа болгаш мал чөм культура-ларын тарыыр.

Сугарылга белекел. «Барык» совхоза болгаш «Большевик» колхозка бедик дүжүтүн салыман сугарылга шиптирлээр. Бо амьдыл-агыйлар тараа куурурларында болгаш мал чөмнин барык-ла 50—60 хууун сугаттыг черлерге чорудар. Ийди тур-бузе Барыктын сугарылга системаның бугалар дөзүндө мынчага чедир доурак төктүн-мөң, өң дөзү дүй бууруктан.

Эртең чылы шак-ла ийиңиң байдалыг турган, картофель үезинин чогуур үезинде тып-туулан албай, агротехниктиг хуусааны барымдаалайын, орайат уруктарынын түң-нелинде күзүн картофельден өң-не күзү дүжүтү алган. Ка-йы-даа амьдыл-агыйлар мынчага дөргө үрөшн хораныларын эгез-левион болгаш орта тускый хелперинг амьдыл кижилери белекел албаан.

Частык баштайгы айы-мартта районуну деискоорине хар өрте өрн эгезион. Барыын-Хемчикке апрель 10-дан өрай эвесе шык бзы-рышкынын эгезип болур. Санын хожуктар билдирпей өрте бээр, а чедир кылды-ман амьдыл ач-даа хей.

Тоску беш чылдың ийги чылдында-ла алган социалистг хүлээлгенин чедишининг боттандыры төлөөде барыын-Хемчиктер күженишканынг амьдылгас болза, хожож, хожудаашкынны шиптирлент чылаалар талазы-биле дөптөг хемчедерни партия, совет органнар болгаш амьдыл-агыйларын удурукчулары амыч негеттинни келген.

ТЕХНИКА СЕПТЕЛГЕЗИ. Март 1-де байдал-биле алырга, тракторлар септелгези 75,6 хуу күүсеттинген ады 28 трактор ам-даа септелтичкен. Трактор андааныларын сеп-телгези «Большевик» кол-хоз болгаш «Дон-Терезин» совхоз доккан. «Барык» сов-хозта 14, «Шекпээр» совхозта 8 трактор ам-даа септелгези. Бо совхозтар Кыдыл-Ма-галымта «Сельхозтехника» салбырыга септедир тракторларын чедирин саададып турар. «Шекпээр» совхозту

ол салбырга септелге эркен 3 тракторунун септелгези кат-тан чорудар ужура таварыш-кан. «Дон-Терезин» совхоз-туң бөдүңү септең тракторларынын шынары багай дел комиссия түңнел үндүр-ген.

ЧЕМИШЧИДИЛГЕ СӨӨРТҮЛ-ГЕЗИ. Районун колхоз, сов-хозтары тараа шөлдеринче 11200 тонна өдөк төгөр пла-нын 57 хуу күүсеткен. «Шекпээр» совхоз март 1-ге чедир чаңгыс-даа тонна өдөк төктөң. «Большевик» кол-

хозурун колхоз, совхоз-тары картофель үезин-биле чүгө 46 хуу хилдиртиген. Оон иштинде «Барык» сов-хозту — 53,3 хуу, «Шек-пээр» — 32 хуу, «Больше-вик» колхозту — 46 хуу.

Т. ТАЛГАНЧИК, «Шымык» коор.

Оң амьдыл чылдың ийиңи-даа өйүндө чымыштыг: ча-зын, нузун тарылга, дүжүт ажаадады, кымын, чыын мал чөмни сөртүрү, малчы-нарга дузалажыры. Комсомол-чар Сат Дадар-оол Чоон-Хемчик районда СЭКП-ниң XXII съез-дини аттыг совхозтун мурна-гы ишчилериниң бирээси. Чо-лаачы мергенлини доктаамал бедип, техниканы маамыг экилел чорудурун да күш-амьдыл бедип көргүзүлгенин чедип ап келген. Көдөз амьдыл-агый чыктерин сөртүрүңүң ай, квартал планын Сат амыч күүсөдир турар. Ол ком-мунистг куш-амьдыл шө-дөпчөмү. Эртен беш чылдың даалгаларын күүсөдирине кирген салышкыны дээш Терзэн чурт ому Ленинчи юби-лей болгаш «Куш-амьдыл чыгырал дээш» медалдар-би-ле шаңнаан.

Документилер херечилеп турар

Революцияның төп музейинде ЧАА ДЕЛГИИРЛЕР

«Бистер, тараачынар, РСФСР чок бола амырлар...

Ол — Азербайджанга турган Кюрдмир монуун тараачы...

Төөгүндү үнү, бистиң удустарың үнү изеретке...

нат, улут чагайы-биле чаң...

Музейинг амырларчылары ол төөгүтүг хунге шагда-ла...

Төөгүндү үнү, бистиң удустарың үнү изеретке...

Бир ама сазында улут үнү...

«Бистер, боттарымыз депутаттарымыз сонун тура...

1) Закавказье республикаларың нини Совет федерация...

Бүгү Совет улустарың каттыгар дээр күзөлтүгүдү...

Совет Республиканың Бүгүрөсия Төп Күүсөтүн Комитетине...

Улуу Комиссарлардың Чокудасын Закавказье Советтер...

Утундурбас 1922 чылда революцияларын болгач ча...

Бүгү Совет улустарың каттыгар дээр күзөлтүгүдү...

Совет Республиканың Бүгүрөсия Төп Күүсөтүн Комитетине...

тарының күштерин болгач кура...

Ындыг күзөп улус чоңуң шуут-ла ортуңдан үнү турган...

Совет улустарың каттыгар дээр күзөлтүгүдү...

биче улустарың болгач этнографтыг бодуктеринг хосту...

Капиталисттик хурааланың бийлигинде боттарың тускай догуннашкыны...

Совет улустарың каттыгар дээр күзөлтүгүдү...

декабрь 28-ге «Правдага» пар...

Делгеге берган кижилер РСФСР-нн Төп Күүсөтүн Ко...

Советтерия Бирги Бүгүрөсия Төп Күүсөтүн Ко...

Оң партияны амырларм Азербайджаның мадырм...

Оң аша — комиссар Я.Д. Зовин Бакунуң 26 комиссар...

Астраханьге көшкөн турган. Оң соода ол Бакуга база...

Документилеринг дымд оңуу болгач өткү. Иччал-а...

Чус амыр нациялар болгач бичи улустар чурттап, а...

Л. БЕРНАСКОНИ, СЭТА-нын көрр.

Өг-бүлө бюджетиниң дугайында БИСТЕ КАНДЫГЫЛ?

Жданов аттыг совхоз Ийн-Талга болгач Чодураага турган...

Ажыччынар, специалистер, албан-хаакчылар күүрөк...

Опак ДОЛАН. М. Уван-оолдун № 39 «Шында»...

Монгуштар боттарының хуузуңда бичи байжыңа...

Бисте чамдык ажыччынар, албан-хаакчылар шалың...

Өг-бүлө бюджетиниң шың чарыда...

Алган шалыңын шың эвес чарыда...

Методиктиг семинар Өвөр, Бай-Тайга, Монгуш-Тайга...

газинерде, клубта бөдүк-бөдү...

М. Уван-оолдун № 39 «Шында» параттаган «Өг-бүлө...

Монгуштар боттарының хуузуңда бичи байжыңа...

Бисте чамдык ажыччынар, албан-хаакчылар шалың...

Өг-бүлө бюджетиниң шың чарыда...

Алган шалыңын шың эвес чарыда...

Методиктиг семинар Өвөр, Бай-Тайга, Монгуш-Тайга...

Монгуш ДУВЕНДИ. Ч. МОНГУШ.

АДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРЧЕ Быжыг харылзаа

ДАКАР. (СЭТА). Хөгжүп орар чурттагы Совет Эвеле...

Совет улустарың каттыгар дээр күзөлтүгүдү...

Индий шериглерни үндүрери дооступ турар

ДАККА. (СЭТА). Бенгалия удуштуг хосталгадыг демисел...

ЕНА агентиледик дыңатканы-биле...

Бонгладеш Улуу Республика. Коммунисттик партияның...

ЧУРУКТА: бөө-сөөктү дужаап турарының үзүндө.

Камер Пресс — СЭТА-нын фотоу.

тиң чурттары-биле СССР-ниң экономиктиг болгач арте...

Совет улустарың каттыгар дээр күзөлтүгүдү...

Индий шериглерни үндүрери дооступ турар

ЕНА агентиледик дыңатканы-биле...

Бонгладеш Улуу Республика. Коммунисттик партияның...

ЧУРУКТА: бөө-сөөктү дужаап турарының үзүндө.

Камер Пресс — СЭТА-нын фотоу.

Декрет-хоойлу

ЛИМА (СЭТА). Перуңуң чааа көдө ажал-агай бүдү...

БАШТАЙГЫ АТОМНУГ ЭЛЕКТРОСТАНЦИЯ

СОФИЯ. (СЭТА). Козлодуй районунда баштайгы болгар атомнуг...

Анжела Дэвисти камгалаар

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Негр коммунист Анжела Дэвисте хамаарыштыр...

Бомбалашкынны күштелдирип турар

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Америк шериг-агаар болгач шериг...

Номну — кижилер бурзунге!

ЛАГОС, март 9. (СЭТА). Ном литератураларың чоңуң кал...

ХАНОП. (СЭТА). ВДР-ниң Даштыкы херектер министр...

Ш и т п и р л и г у д у р л а н ы ы ш к ы н

КАРАЧИ. (СЭТА). Пакистанда чер чок тараачынарның чер...

Лаостуң Улусчу-хосталга армиязы хосталган районнарның экономиктиг хөгжүл...

Нью-Йорк. (СЭТА). Негр коммунист Анжела Дэвисте хамаарыштыр...

Вашингтон. (СЭТА). Америк шериг-агаар болгач шериг...

Лагос, март 9. (СЭТА). Ном литератураларың чоңуң кал...

Ханоп. (СЭТА). ВДР-ниң Даштыкы херектер министр...

Карачи. (СЭТА). Пакистанда чер чок тараачынарның чер...

3-кү арын 1972 ч. март 11

«Бодалымның оюннарына» хамаарыштыр

ЧУГААЛАЖЫР, ЧУРУМЧУДАР, АЖЫГЛААР

Алды чыл бурунгаар түвө. Үчүш чок аялдак кызгарагы үчө берген, дашка чагалагып үчүн тудум хире сарыг сян...

Хайраман оран сенден харамнама... Бичан харым хат болгаш суг орозналмадан хорунуу камгалаар дугайында ССКН ТК-ның доктаалы парлаалга үчүн келген турган чүвө.

Монгун-Тайга мшкаш, чериниң кыры шак мшкаш хат-шуургадан, чак-чакыкта сойлуу чагалагып чыгып, чериниң ховар-ла боор...

Хоруну културалык четтешкен болдурун турар мындак бир чижек бар. «Малчы», «Мөгөн-Бурен» нолхотар чыдам-на куч келер билек, он-он дотшөрүн...

Буянын мергежил КИЖИЛЕРНИН ӨННҮҮ

Анна Васильевна Снегова ачык сургуулу докшаш Черби суурга баштай ажылдай берген. Оон ажы-ишчи эртерин оруу амгы үени анык салгалык үлгерилги. 1947 чыл...

Хочураан аары кижилерин, сааттыг келерин болгаш сыдыантыл чаштары эчтинил демделген келеринде дамылаан. Оларын келер үчүн, ас-кежиктиг чурттагы...

Анна Васильеваның чүткүлдүг күш-ажылы чербикилер үчүн өскөн көргөн. Кызыл хоорай болгаш Черби көдө Советтериниң депутатына...

Депутат, уруглар албан черлериниң хујдиртү алаачы. Школар директорлары, адане комитеттери-биле быжыг харылдаалык. Өөреникчилерин...

Санитар гигиенаны чон ортууна пропагандалаар талаа-биле удуг ажылды кылган. Немецтериниң хујуну графиниң бугаар малчынар кезиперинге тускайлаан. Хой-пийтиния ажылыга болгаш хуузууда амандарына ол ак сеткидиң, күш-ажылыга бердинген.

Р. ОЧУР-ООД.

Спорт

Шырак мөге

Республиканың «Спорт» эки тура спорт интилекиниң хостуг хуртине хууду болгаш команда талаа-биле чокта чал болуу эртерин маргылдааны Александр Шойдук 52 кг деңгизге чемпионт болган.

Оз амгы үеде Владивостокта шериг албанын эртерин турар. Хостуг хуртине оң баштайгы шешелден шеригте эгелен. Ол спорттун чажытарын, хой лам-буру аргаларын, техникамын Александр Кыска үеде шигээдин алган. Ол ам Кызыл Тук орденниң Оожуу океан флотун эң чинк деңгизге чемпиону.

ССРЭ-нин Чесептег Күште-рининиң 1970 чылда хостуг хуртине болуу эртерин маргылдааны киришкен, ол бодурун деңгизине адм дугаар эртерин алган, спорт мастери-нин кандидаттың нормамын күүсеткен. А 1971 чылда ССРЭ-нин Чесептег Күште-

ринин классиктиг хуртине бирин чери даш түндүк маргылдааныга эң чинк деңгизге дугаар чери алган, ол хелитере баша мастере кандидат болган.

1971 чылдың тончуруда Александр Шойдук «Тру» интилектин Тон Човула-дини бирин чери даш хостуг хуртине болуу эртерин маргылдааныга 48 кг деңгизге үшкү чери алган, ССРЭ-нин спорт мастериң нормамын күүсеткен.

Хостуг хуртине ССРЭ-нин спорт мастери деп бектик атты чедип алган, торон Тыва-ынче эң кээр—оң ианг кү-асил мыңды.

ЧУРУКТА: Александр Шойдук (солгай талааныңда) Новокузнецкиден келген, Сибирь зонаының 48 кг деңгизге үш дакыр чемпион, спорт мастери Фазаил Хусановту сан талаа-биле ойбан алган.

В. ЧАДАМБАНЫН ФОТОСУ.

Роднина болгаш Уланов — чемпионнар

КАЛГАРН, март 9. (СЭТА). Совет фигурнистер Ирина Роднина болгаш Алексей Уланов фигуртук чүгүлөөшкө эгелен чемпиону атты жоок-биле дорт удаа чаала алган. Монгун кыламы база-ла совет фигурнистер Людмила Смирнова болгаш Андрей Сурайкин олар чаала алган. Хүдер медалын АКШ-ның спортчулары Аллен Старбук болгаш Кеннет Шелли оларга тымыкан.

Чемпионат соода парлаалга конференциямы болган. Бир америк корреспондент: «Совет фигурнистер келер чылда база-ла бо составы-биле маргылдаага кирерин ирги бе, Америкага сураан дышпаарыныкка Смирнова биле Уланов өскөпчү алган дикер болучу» деп айтырага, Уланов тууган: «Иге, эрги хээр, ол-ла состав-биле кирежи болур бис» деп харыялаан.

Боодалга маргылдаазы

Чодураа суурга Делегейниң херээшкери хуңуе тураскалган боодалга маргылдаазы болган. Алаа 28 кичи киришкен.

Бирги чери совхозтун кол зоотехники Эрденчи Ринчинова алган. Дараазыда черлерин мал өчкүн Алдынай Болоншай, башкы Галия Орустук, ажилдакы Назым-Кыс Доржу олар эелен, бо алаарыга тылаарашар. Тыва-челерини шаныаан.

Г. АДЫЯ.

Уугу-Хем район.

Дыштаныр хуннерде

Субботода «Саян» ансамблиниң концерти «Энергетик» Культура бажыңыга немээ 18 шапта эгелээр. Оон соонда бал танцлары өөренин, Хоорайны өске Культура бажыңына дыштанырга кездээри болур.

Күш-култура бажыңыга хоорайның бирги чери даш саамы маргылдаазы болур. Культура ажилдакчыларының спортфаиле хооромтуну спортфаиле теннис, шыдыраа талаа-биле болур. Догдун-пий театрына республиканың бирги чери даш бокс маргылдаазы 14 шапта эгелээр. «Хуреш» стадионга хоккей маргылдаазы болур.

Уугу хунде Культура бажыңына дыштанырга кездээри болур, Субботаның маргылдаазы ол хун база үргүлчүлөр.

Хаак баалалары ажилде турар. Хоорайның дыштаныр хун шыаы.

МАРТ 11-ДЕ МОСКВАДА

12.00—Дамчылдагыя программы. 12.05—Совет мезгилине 12.15—Уругларга. «Челди кел, тоол», «Адыг оолдарына ужурадырлар». Орус улаушун тоолдарына үндөшкөн ойнар өскөр шигин. 12.45—«Музыкалыг кино». 13.15—Экономика математиктиг методтары болгаш саалага техниканы үндөшкөн үлүс анык-агымын удурунун сайырагыжыларын чутула айтырлары. «Күш-ажылы эртеме үндөшкөн организастарының талаа-биле Свердловскиниң муриякы бугурагылыниң дуркуламын дугайында» 13.45—Фигуртук чүгүлөөшкө теннис. Назардин дамчылдага. Канада (Бижидилге) 15.15—15.25—Чалсар. 15.25—Фигуртук чүгүлөөшкө теннис. Канада (Бижидилге) 15.55—«Ирлери доктаалы ады» 16.10—Совет мезгили. 16.25—«Экин, Мария». Ураг-чечен фильм. Бирги сериясы. 17.30—Улаустар аразының лапараны. 18.00—«Роман». Театрның чогаалдык кезеңи.

КЫЗЫДАН

20.30—«Саян кырында кежээ». Дамчылдага. 20.55—«Кызыл, көк, нолга» музыкалыг фильм. МОСКВАДА 22.00—00.15—Хоккей талаа-биле ССРЭ чемпионында. «Динамо» «Спортсмен». В. И. Ленин аттыг Тон стадиондун спорт ортузуна дамчылдагыя.

Ректор В. С. ШАРВАНИ.

Уругларның спорт школазы

Өзүл орап салгалдык коммунисттик кичиандыгыне болгаш чал интилектиг тургураарына күш-култура болгаш спорттук ужурадырлар уду-гуну, бичангап тоску беш чыл пландык уругларның спорт школарын новодеривиче болгаш оларын материалды баазаын бажыңаларыча удуг күчөгөшкөн салган.

Бистин суурга уругларның спорт школазы 1970 чылда ачылган. Оон бээр чинк атлетика база хаак спорттук бажың спортчулары бекетке эгелен. Тусай эртерин тренерлерин, башчыларын саны элөөш болганын, уругларның спорт школазының хөгүмүдө эртерин чылдарда элөөш чыдан кээр турган.

ТАШКЕНТ. Узбек ССР-нин «Улусчу танцимын» «Бахор» дээр Күрүм ансамбли ССРЭ-ниң тургустууларының 50 чылдыга бараалдааны-биле чал делегерини программаны бекеткен.

Ан ансамбль Украинаның хоорайларына өн көргүзери-биле бекетини турар. ЧУРУКТА: узбек национал танцины ансамблиди күүседи туурасы. Г. ПУНУН ФОТОСУ. (СЭТА-ның фотозонамы).

Эртериниң анык-агымын, депутат, уруглар албан черлериниң хујдиртү алаачы. Школар директорлары, адане комитеттери-биле быжыг харылдаалык. Өөреникчилерин амандарына чуртталгазын, азы-челни экиндер, саптарын чуруму сагымырче кичиерини салым, хун бүрүтүн контролон боду чорудуп турар.

Уруг эмзирер не о херегелд бугаар чевешер төлөдө хун бүрүдө 180—200 грамм элти, 50 грамм аң сүт аарымамы 20 грамм быштакты, 50 грамм саркагыя, 1 дагаа чуургамы, 3 стапан сүтү, 800 грамм нолгалары, 500 грамм хабити чир. Эзэн ианг салым иангыны болгаш 2 дартыр чон асык сукч чечма неерин сүмелен турар.

Сондуг болгаш инову илерия хорур бола чорур, чүгө дээрге арага болгаш нолгө кеңиң эминий судунге дораар тараар. Айткын вегетелерин сатпн күсөдин турар үеде эмин судуну боду болгаш шылары уругтун чен талаа-биле херетелди хандырын турар. Сааттыг болгаш уруг эмзирер илер, херээшкери консултанциямың хайгааралыга турар үкүрүт.

РЕСПУБЛИКАНЫН САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

1971—72 өөредилге чымылда ол школага 194 өөреникчи тускый шыгалдык эртерин хуудуш алган. Ол үеде эгелеш школага бектик мергежилдег тренерлер Ф. Мамутов, В. Ковалев, А. Буряков, олар ачылдан эгелешкен. Бо хурте чедир школаның тренерлери ийн бирги разрядтың 12, ийнги разрядтың 30 үшкү разрядтың спортчулары. 5 спорт инструкторлары, спорттук аны-аны хелитереги судьялар эртерин 3 кичини бекеткен.

Уругларның спорт школазында спортта таланттыг оолдар, уругларның саны өскөн. Оларга В. Севарицкий, Л. Михайловский, А. Чернышанов, Н. Толочко аң бодуру. Чокта чал Кызылда бо-

дуп эртерин профилелдерин XV эстадынге тураскалган профиле-домомодулу хаак проваун тууныла— республика маргылдааныга бистин уругларның спорт школазының өөреникчилери Татьяна Колосикова биле Сергей Литвинешо чедиптиг киришкен. С. Литвинешо оолдарың 10 болгаш 15 километр хемээдин чарыгыга бирги чери бугурадыр-биле чаала алган. Т. Колосикова 5 км хемээдге ийнги чери, 10 километрге үшкү чери алган.

Спорт школазының ой кичи киришкелчиг ханчаллары бо чылдын январьның эгелде Тывага бир дугаар Хову-Аксы—Кызыл деп удуг хемээдди хаак оруун ийн ховун иштиде эртерин. Оон аразы 120 амгы километр. Бо белең эвес орукту бичи хаакчылар удуг бергелешкөөч хон эртерин, хаак спорттуу сайырамына ол база бир удуг илангы черде чигэниг чок.

Хаак спорттун сайырамына Хову-Аксы коняч туарычталыг черлерин бирээ, иччангап бистин уругларның спорт школазының өөреникчилерини аразында ийн-үш чыл эртерге таланттыг анык хаакчылар кестү келери черде чигэниг чок.

Кино көргүзүү эки жезэн

Ква-Хем районуну элөө чегизиниң ажилдакчылары эртерин чылдык пландык оналгалары бугу көргүзүлөр талаа-биле ажырын, киносеансалар талаа-биле 104 хун, көргүзүлери хунга турарын—411,7 хун, ийнги анык чымылда 103 хун кылдыр күүсеткен. Эртерин чылдык франца ажыр 51 мул ажыг көргүчүге кино көргүзүл, планда ажыр 2000 аныкмын ийнги чымылдамы өнөө алган.

Беш чылдың бирги чымылың чедиптинери районун кино чегизиниң ажилдакчылары чак-чак ажилдиче хей-аыт кирип турар. Эртерин чылдык күш-ажылы чедиптинери кино-техниканы элөөч-сентелериниң эки болганында, кино чегизиниң материал-техника баазаын бажыңалашыдан, кино көргүзүлериң културалык, шыла-аылдакыч кирип бугурадыр киришкелчиг ажилда чедип алдынган. ССРЭ-нин тургустууларында бээр 50 чыл болур омын чак-чак күш-ажылы чедиптинери-биле ужурадыр дээр олар бекетке социалисттик хүлээлени алгавар.

Районун кино чегизиниң ажилдакчылары ызымыкыч ажилда турар. Акча чылдааның январь айда пландыг оналгалың коллектив 111,5 хун кылдыр ажыр күүсеткен. Районда кино көргүзүл 16 черлериниң сөн динер анык планды бугу көргүзүлөр талаа-биле дыка ажыр күүсеткен. Киномеханиктер В. Патерный, Т. Хажкин, В. Кор-

ваев, В. Ботвинни, А. Давшанов, Л. Буторонкина, В. Васильев болгаш өскелер-дир кылдыг ажилдагы эртерин сагалыг болуу, чуртталканы кичиже хой-биле хаара турар, киноларын эйн шугулар көргүзүл дээр, бүтүлө аргаларын хергелде күжө-вичкиниң ажилдан турар. Олар пландыг оналгаларын ай санмыда ажыр күүседиң, чогаалдык даш-биле ажилдап турар.

Бичи болгаш элөөдө азылдыг ажилдагы киноларын аныклары олон илээлөп. Уругларга ураң-чечен, эртериниң техникалыг болгаш документалдыг киноларын көргүзери Культура бажыңында болгаш киношколада калбарган. Кинофестивалдар болгаш тематиктиг көргүзүлери уругтук чорудуп турар. Районун элөө ажилдагы ажилдакчылары чуртталга турар черини азы-биле кинолар көргүзери экинчек. Ол сорулгамы күсөдире фермаларда, калдырлар бригадаларының болгаш хову тургаларының төптөрнде кымыл-бузуларын аныклав, алаа үлүшкүнүг көжөр киноларын көргүзүл турар. Районуну колхоз,

совхозтарына төп суура-рында доктаалык кино көргүзөр черлерде ажилда көжөр кинолар киномехананы бүрү-үдө бар.

Бо чылдыг Бай-Советте доктаалы кино көргүзөр чегизин тургускан. Эртерин чыл чакмык кино көргүзөр черлерин чак техника-биле хандырын, эде сентен дери-лөө. Бичангап чонга кино-чурк көргүзүлерида үкүчүлө киришкелчигер районда бажыч чок апарган. Оон база бир нол чылдааны— районун кино-чегизиниң мей чыл ажилда келген, ара-дуркулаалык, бодуруп ажил-чегизини мастери, сентеге мастери эйн П. Булгаковтун ачылдыа болуу турар. Ол бо ажилда 22 чыл иштинге ажилдан келген болгаш киношколадагы бугу көргүзүлери азы бичир болгаш оларга белги шынарды сентен турар. Бо бүтү районун ажилды чонларында кино-чурк көргүзүлери доктаалы хандыраарына уугу ролду ойнар турар. Көз-ла чүве киришкелде, боттериниң анык-ичинге оларын хаммарылында болуру чутга-жок. Билдик килерле бо кол-лективте хон.

Солун кежээ

Солчур ортумак школазының башчылар коллективиниң школачыларың хостуг үелетин чон ажылаарыча удуг кичиерини салган. Чоюнга чал башчалары организастаалы келээ содуз эртерин. Уугутун аас

МАРТ 11-ДЕ «НАПЫРАЛ»: «Уугу мшкыш» 10, 11.45, 13.30, 15.15, 17, 18.45, 20.30 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Софья Групи» 15, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ПИОНЕР»: «Сарыг чемо-данчыгыттың ужурадыры» 9, 14, «Шубустун чалгалары» 10.40, 15.40, «Ийн хуудурун» 12.30, 17.30, 19, 20.60 шактарда. «ВОСТОК»: «Россия йле-пиралымын дугурага болгаш база катал тузуттар» (1-үн, 2-ги кезектери) 14.15, «Өгүмүт дайымы» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Бөгүн республикага шокар буудуулар, чабас. Барыны улаанакшылыг хаттын дургуи сенууда 5—10 метр

чедер. Агаарың температура дагыл черлерге 8—10, өскелерине 7—12 градус соор. Кызылга бие буудуулар, чабас. Чоюн улаанакшылыг хат чокка болур. Агаар-ның температурасы 10—11 градус соор.

Солун кежээ

МАРТ 11-ДЕ «НАПЫРАЛ»: «Уугу мшкыш» 10, 11.45, 13.30, 15.15, 17, 18.45, 20.30 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Софья Групи» 15, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ПИОНЕР»: «Сарыг чемо-данчыгыттың ужурадыры» 9, 14, «Шубустун чалгалары» 10.40, 15.40, «Ийн хуудурун» 12.30, 17.30, 19, 20.60 шактарда. «ВОСТОК»: «Россия йле-пиралымын дугурага болгаш база катал тузуттар» (1-үн, 2-ги кезектери) 14.15, «Өгүмүт дайымы» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Солун кежээ

МАРТ 11-ДЕ «НАПЫРАЛ»: «Уугу мшкыш» 10, 11.45, 13.30, 15.15, 17, 18.45, 20.30 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Софья Групи» 15, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ПИОНЕР»: «Сарыг чемо-данчыгыттың ужурадыры» 9, 14, «Шубустун чалгалары» 10.40, 15.40, «Ийн хуудурун» 12.30, 17.30, 19, 20.60 шактарда. «ВОСТОК»: «Россия йле-пиралымын дугурага болгаш база катал тузуттар» (1-үн, 2-ги кезектери) 14.15, «Өгүмүт дайымы» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Бөгүн республикага шокар буудуулар, чабас. Барыны улаанакшылыг хаттын дургуи сенууда 5—10 метр

чедер. Агаарың температура дагыл черлерге 8—10, өскелерине 7—12 градус соор. Кызылга бие буудуулар, чабас. Чоюн улаанакшылыг хат чокка болур. Агаар-ның температурасы 10—11 градус соор.

РЕДАКЦИЈАНЫН АДАРЫШ

Кызыл, Шегиния-Бравченко судумчузу, бажың №3, ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторун 24-63, редакторун аралдакчыларыны 35-24, пропаганда кылдының 23-54, чарысалгалы секретарыны 23-35, партияны амандарыл кичиниң 37-13, култура кылдының 23-54, чыкы ажилы алың кылдының 31-75, корреспондарыны 27-41, Солун келбей баргады 32-75 телефонче юлгавар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чевүлөөдиниң чанында Тываның ном үндүрер чериниң республика типографиясы (Кызыл, Шегиния-Бравченко судумчузу 1).

Солун неделяда 6 катал үнер

ТС—00264.